

Kdo má (získá) cenu?

Mnohojazyčná československá literatura

VERZE GRAFICKY UPRAVENÁ
PRO LEPŠÍ ORIENTACI V TEXTU

ŠKODA, ŽE
NEPŘIŠEL
FRANZ
WERFEL.

KAREL ČAPEK

OTOKAR FISCHER

LUDWIG WINDER

MAX
BROD

JANKO
JESENSKÝ
POJĎ
SE VYFOTIT!

MANŽELÉ MANNOVI

MARIE
MAJEROVÁ

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MS
MT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

multikulturní
centrum
praha

Na území Československa existovaly kulturní tradice mnoha kultur.

Jednou z forem, kterou stát podporoval umění, byly státní ceny za literaturu. Seznam oceněných můžeme brát i jako výpověď o tom, jakou pozici mělo umění v různých jazycích v kultuře státu.

Státní ceny v **literárních** kategoriích vyhlašovalo od roku **1920** Ministerstvo školství a osvěty.

Později se přidaly kategorie **dramatické** (divadelní a filmové) a **hudební** umění.

Slovesné ceny byly předávány 28. října, na výročí vzniku Československé republiky.

Držitele ocenění vybírala **odborná porota**. S výhrou ceny byla spojena **finanční odměna 5000 Kčs** (měsíční plat univerzitního profesora nebo pět měsíčních platů horníka).

**Kdo má (získá) cenu?
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu**

Prohlédněte si seznam výherců Státních cen za literaturu z let 1920–1937 a odpovězte na následující otázky:

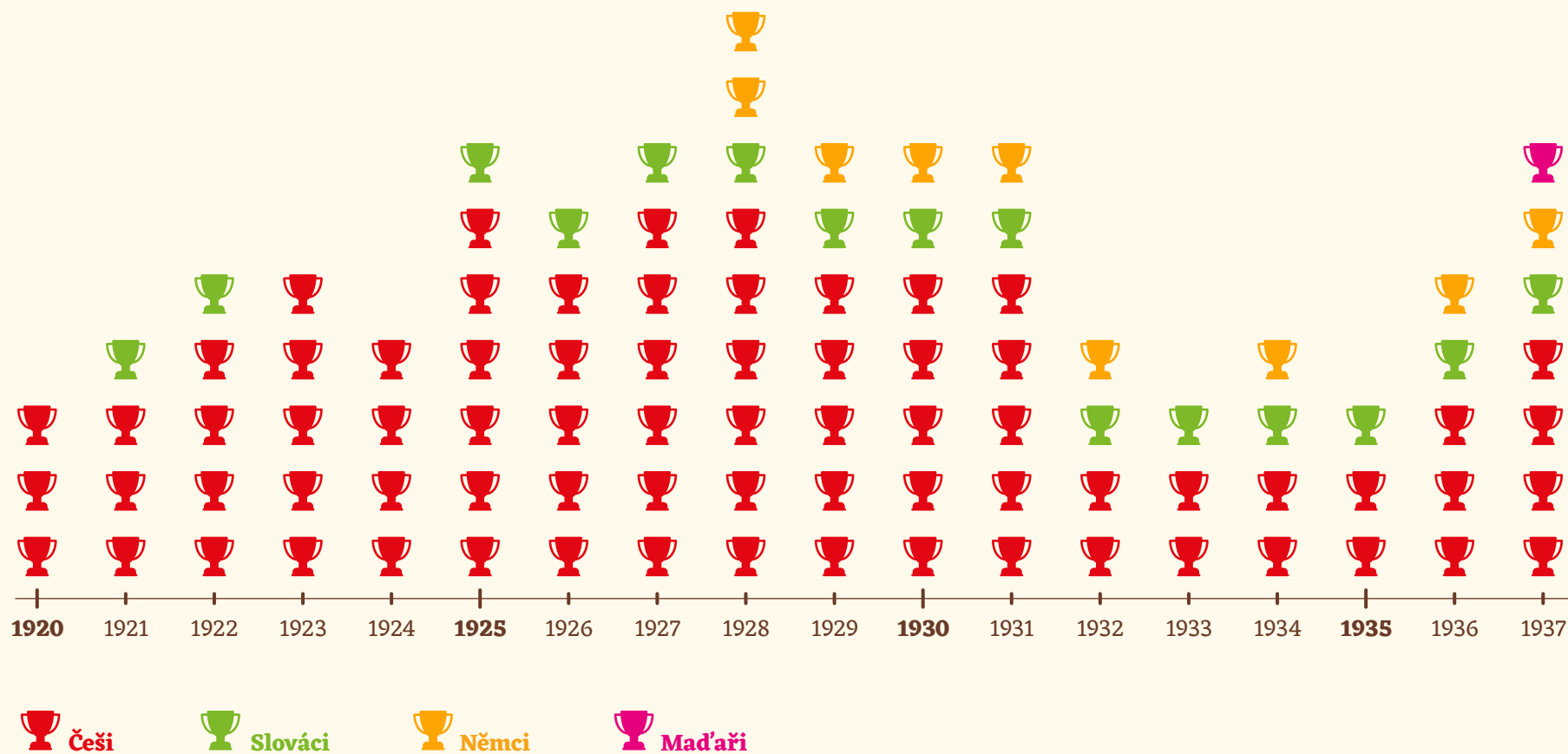
PROHLÉDNOUT GRAF

PŘEČÍST SEZNAM

1. Jaká národnost převládá mezi vítěznými spisovateli a spisovatelkami?
2. Od kterého roku se začínají mezi oceněnými objevovat spisovatelé a spisovatelky německé, slovenské a maďarské národnosti?
3. Jaké bylo postavení jednotlivých jazyků v rámci československé literatury a proč?
4. Jaké důsledky mělo používání menšinového jazyka v tvorbě pro spisovatele a spisovatelky?

GRAF

Kdo má (získá) cenu?
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

1920

František Balej 1873–1918 | O nového člověka
Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Antonín Vondřejc
Antonín Sova 1864–1928 | Krvácející bratrství

1921

Božena Benešová 1873–1936 | Člověk
Pavol Országh Hviezdoslav 1849–1921 | za básnické dílo
František Chudoba 1878–1941 | Básníci, věštci a bojovníci
Josef Svatopluk Machar 1864–1942 | On

1922

Viktor Dyk 1877–1931 | Poslední rok
Josef Holeček 1853–1929 | Naši
Martin Kukučín 1860–1928 | Rozprávky
Marie Majerová 1882–1967 | Mučenky
Emil Svoboda 1878–1948 | Utopie

1923

Otokar Fischer 1883–1938 | Hlasy
Otokar Šimek 1878–1950 | Dějiny francouzské literatury
Rudolf Těsnohlídek 1882–1928 | Kolonia Kutejsík
Anna Maria Tilschová 1873–1957 | Vykoupení
Jan Vrba 1889–1961 | Bažantnice a jiné obrázky z přírody

1924

Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Vilém Rozkoč
Karel Čapek 1890–1938 | Krakatit
Rudolf Medek 1890–1940 | Veliké dni
Josef Šusta 1874–1945 | Z dob dávných i blízkých

1925

Ladislav Nádaši Jégé 1866–1940 | Adam Šangala
Josef Kopta 1894–1962 | Třetí rota
Petr Kříčka 1884–1949 | Hoch s lukem
Karel Leger 1859–1934 | V plamenech
Tomáš Garrigue Masaryk 1850–1937 | Světová revoluce
Karel Sezima 1876–1949 | Dravý živel
František Xaver Svoboda 1860–1943 | V malém království

1926

Božena Benešová 1873–1936 | Úder
Ján Hrušovský 1892–1975 | Dolorosa. Muž s protézou
František Václav Krejčí 1867–1941 | Poslední
Zdeněk Nejedlý 1878–1962 | Bedřich Smetana. Díl 2
Antal Stašek 1843–1931 | Vzpomínky
Karel Toman 1877–1946 | Stoletý kalendář

1927

Karel Matěj Čapek-Chod 1860–1927 | Řešany
Antonín Sova 1864–1928 | Drsná láska
Viktor Dyk 1877–1931 | Vzpomínky a komentáře
Josef Kopta 1894–1962 | Hlídač č. 47
Jan Opolský 1875–1942 | Upír
Terézia Vansová 1857–1942 | Kliatba
Otmar Vaňorný 1860–1947 | za překlady Homéra

1928

Rudolf Medek 1890–1940 | Anabáze
Otokar Březina 1868–1929 | za celoživotní dílo
Čestmír Jeřábek 1893–1981 | Svět hoří
Emil Boleslav Lukáč 1900–1979 | O lásce naláskavej
Otakar Pertold 1884–1965 | Ze zapomenutých koutů Indie
František Xaver Šalda 1867–1937 | za životní dílo kritické
Fráňa Šrámek 1877–1952 | Nové básně
Franz Werfel 1890–1945 | za období 1918–1927
Anton Franz Dietzschmidt 1893–1955 | za životní dílo

1929

Josef Hora 1891–1945 | Deset let
Vojtěch Martínek 1887–1960 | Plameny
Arne Novák 1880–1939 | Josef Dobrovský
Josef Pekař 1870–1937 | Svatý Václav
Ján Smrek 1898–1982 | Božské uzly
Vladislav Vančura 1891–1942 | Poslední soud
Erwin Quido Kolbenheyer 1878–1962 | Die Albsonate

1930

Viktor Dyk 1877–1931 | Devátá vlna
Otokar Fischer 1883–1938 | Duše a slovo
Karel Čapek 1890–1938 | Povídky z druhé kapsy
Jaroslav Durych 1886–1962 | Bloudění
Milan Mitrovský | Paní Helene
Karel Scheinflug 1869–1948 | Motýl ve svítelně
Max Brod 1884–1968 | Reubeni

1931

Josef Hora 1891–1945 | Tvůj hlas
Vladislav Vančura 1891–1942 | Markéta Lazarová
Josef Čapek 1887–1945 | Stín kapradiny
Jiří Karásek ze Lvovic 1871–1951 | Písně tulákovy o životě a smrti
Ľudmila Podjavorinská 1872–1951 | Balady
Gustav Winter 1889–1943 | Kniha o Francii
Hans Watzlik 1879–1948 | Der Pfarrer von Dornloh

1932

Marie Majerová 1882–1967 | Přehrada
František Halas 1901–1949 | Tvář
Ivan Stodola | Král Svatopluk
Oskar Baum 1883–1941 | Die Schrift, die nicht log

1933

Tido J. Gašpar 1893–1972 | Námorníci
Jaroslav Kvapil 1868–1950 | O čem vím
Ivan Olbracht 1882–1952 | Nikola Šuhaj loupežník

1934

Karel Čapek 1890–1938 | Povětroň
Vítězslav Nezval 1900–1958 | Sbohem a šáteček
Jozef Gregor Tajovský 1874–1940 | Blůznivci
Ludwig Winder 1889–1946 | Familie Dörre überwindet die Krise

1935

Jan Herben 1857–1936 | Kniha vzpomínek
Janko Jesenský 1874–1945 | Demokrati
Zdeněk Němeček 1894–1957 | Na západ od Panonie

1936

František Xaver Šalda 1867–1937 | Dřevoryty staré i nové
Egon Hostovský 1908–1973 | Žhář
Ladislav Novomeský 1904–1976 | Otvorené okná
Jaroslav Seifert 1901–1986 | Ruce Venušiny
Emil Merker 1888–1972 |

1937

Karel Čapek 1890–1938 | Bílá nemoc
František Křelina 1903–1976 | Puklý chrám
Marie Pujmanová 1893–1958 | Lidé na křižovatce
Božena Slavíčková–Timrava 1867–1951 | Dve doby
Jindřich Vodák 1867–1940 | Karel Hynek Mácha
Robert Michel 1870–1957 | Die Burg der Frauen
István Darkó 1902–1971 | Hořící šipkový keř

1938 – Neudělovala se

**Přečtěte si ukázky literárních děl laureátů
státních cen a přiřad'te z možností tu, která
správně označuje literární žánr a druh díla.**

JOSEF ŠUSTA

KAREL ČAPEK

FRANZ WERFEL

ĽUDMILA PODJAVORINSKÁ

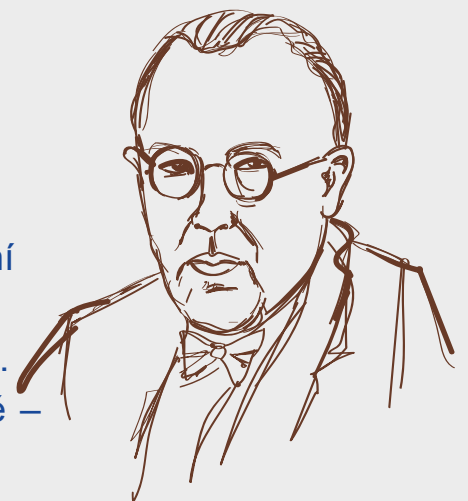

Z dob dávných a blízkých, Sbíрка rozvah a úvah, 1924

Tato překotná kolonizace německá za posledních Přemyslovců přispěla zajisté podstatně ke kulturnímu vývoji naší oblasti, naplnila ji nebývalým ruchem společenským a umožnila panovníkům českým, že mohli s daleko větší silou vystupovati na venek. Opřeni jsou o vzrostlé důchody své, stal se v 13. století král český nejvznešenějším údem říše římské a mohl za Přemysla II. Otakara a Václava II. stát český učiniti mocnou říši středoevropskou. Ale rozmach ten byl zároveň vážným nebezpečím pro jazyk český a jeho budoucnost. Neboť kolonizací německou staly se země naše, dotud v podstatě své slovanské, vskutku krajem dvojího jazyka a na počátku 14. věku, ve chvíli kdy vyhasla národní dynastie přemyslovská, hrozil jim zřejmě týž osud, jaký stihl větší část sousedního Slezska, totiž úplné zněmčení.

Informace:

Josef Šusta (1874–1945) byl český historik, spisovatel a politik. Jeho činnost měla klíčový význam v zařazení československé historie do kontextu světového vývoje a v oboru hospodářských a sociálních dějin. Po skončení druhé světové války byl obviněn z kolaborace (okupanti jej mj. přiměli vstoupit do Ligy proti bolševismu). Dne 27. května 1945 vyjel z Hanspaulky nejbližší cestou k Vltavě – přímou tramvají č. 11, a spáchal sebevraždu skokem do Vltavy z Hlávkova mostu.

Bílá nemoc

MARŠÁL: Sedněte si, Galéne. (Usedne vedle něho.) – Jak vám to mám říci, tvrdohlavý člověče! Podívejte se, mně záleží osobně na baronu Krügovi. Je to vzácný muž a – můj jediný přítel. Nevíte, jaká to je samota, být... diktátorem. Mluvím s vámi... jako člověk. Doktore, zachraňte Krüga! Už jsem... hodně dlouho nikoho neprosil.

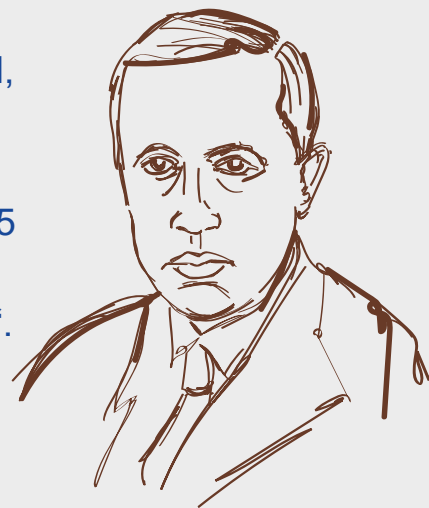
DR. GALÉN: Bože to je tak těžká věc... Já bych tak rád... Poslyšte, já bych měl taky prosbu.

MARŠÁL: To není odpověď.

DR. GALÉN: Prosím vás, Vaše Excelence, já jen okamžik... Vy jste takový státník a máte tak nesmírnou moc... Ne že bych vám chtěl lichotit, ale – bohužel je to tak, že ano... Podívejte se, kdybyste vy chtěl nabídnout věčný mír... Bože jak by byli všichni rádi! Vždyť se celý svět bojí jenom vás... všichni zbrojí jen kvůli vám... Kdybyste vy řekl, že chcete mír, bude na celém světě pokoj, že ano...

Informace:

Karel Čapek (1890–1938) byl český spisovatel, intelektuál, novinář, dramatik, překladatel a amatérský fotograf. Byl mladším bratrem malíře a spisovatele Josefa Čapka. Karel Čapek a jeho bratr Josef pořádali zhruba od roku 1925 pravidelné páteční setkávání osobností politického a kulturního života. Tyto schůzky se staly zavedenou „institucí“. Roku 1927 se pro jejich účastníky všeobecně vžil název pátečníci. Mezi pátečníky patřili kromě bratří Čapků mj. prezident T. G. Masaryk, ministr zahraničí Edvard Beneš, historik Josef Šusta a novinář Ferdinand Peroutka. Karel Čapek je autorem díla: Hovory s T. G. Masarykem.

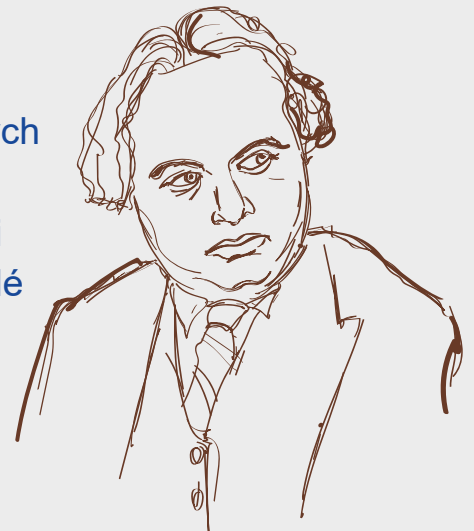

Ne vrah, zavražděný je vinen

Napjal jsem všechny svaly, divoce jsem vykřikl a mrštil míčem s takovou silou, že mě ten prudký švih obral o rovnováhu a já se skácel na zem... Okamžitě jsem se probрал z krátké mráкотy. Kolem mne se shlukli lidé, mluvili na mne. Opodál jsem uviděl otce, neměl na hlavě klobouk a tiskl si k nosu zkrvácený kapesník. V jediném příšerném okamžiku jsem všechno poznal. Nezasáhl jsem důstojníka, zasáhl jsem otce! Viděl jsem, jak mu z nosu tryská krev. Zaplavil mě nesmírný žal.

Informace:

Franz Werfel (1890–1945) byl rakousko-český německy píšící spisovatel. Patřil k nejvýraznější generaci pražských německých spisovatelů a podobně jako oni byl členem spolku spisovatelů. Jeho současníky byli Franz Kafka či Max Brod. Werfelovo dílo je velmi obsáhlé. Čítá rozsáhlé romány, kratší prozaická díla, dramata i básně.

Klebetnice, Balady

Dievka z bohatého domu,
pekná, rúča ešte k tomu,
rada by sa vydávala.

I vohľačov dosti mala.

Ale každý ako príde,

tak odíde

a zas iný –

i ten umkne bez príčiny.

Myslí dievka rozhorčeno:

– Nie som pekná? Malé veno? –

a sa fintí a sa strojí.

Otec, mati v poli v znoji,

ona k práci nemá času:

večne pred zrkadlom stojí,

musí pestiť svoju krásu.

Prasa v chlievci kvičí hladom,

husi, kury hynú smädom,

ale dievka hluchá-nemá

k úbožiatkam citu nemá;

na ženícha myslí v strachu:

či ho azda zjedla v hrachu?!

Informace:

Ľudmila Podjavorinská (1872–1951) byla významná slovenská prozaička a básnířka, autorka lyricko-epických i epických básní. Od počátku se její tvorba řadí do období realismu. Ve své tvorbě zobrazovala nejenom trpké osudy obyčejných lidí, ale dívala se také hluboko do lidských duší. V dílech z venkovského a maloměstského prostředí popsala s kritickým nadhledem každodenní rodinné starosti. Do slovenské literatury se však zapsala hlavně jako zakladatelka moderní slovenské literatury pro děti.

Vyberte si jednoho z oceněných spisovatelů nebo spisovatelek, najděte o něm nebo ní informace a sestavte jeho/její medailonek dle vzoru.

PROHLÉDNOUT VZOR

Jméno a příjmení

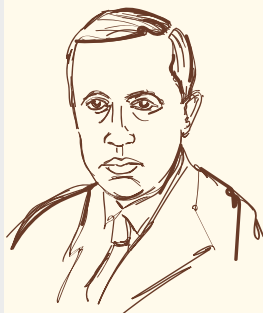
Rok narození, rok úmrtí

Místo narození a národnost

Díla

Něco ze života (koníčky, zajímavosti aj.)

Citát z knihy

Jméno a příjmení

Karel Čapek

Rok narození, rok úmrtí

1890–1938

Místo narození a národnost

Malé Svatoňovice, česká

Díla

Krakatit

Válka s mloky

Dášeňka

Něco ze života (koníčky, zajímavosti aj.)

Mezi Čapkovy koníčky patřila zahrada a fotografování. Byl 7x nominován na nobelovu cenu. Kniha Dášeňka byla nejpopulárnější fotografickou knihou vydanou za první republiky.

Citát z knihy

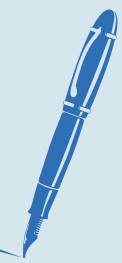
„Představte si to ticho, kdyby lidé říkali jen to, co vědí.“

Konec hodiny

Test

Líbila se ti hodina?

Test

Kdo má (získá) cenu?
Verze graficky upravená
pro lepší orientaci v textu

1. Ke kterému datu se každoročně udělovala Státní literární cena?

2. Který autor Státní cenu v žádném roce nezískal?

- A) Jaroslav Seifert
- B) Michal Viewegh
- C) Vítězslav Nezval

3. Mezi československé německy píšící spisovatele patří:

- A) Heinrich Mann
- B) Franz Werfel
- C) František Xaver Šalda

4. Za které dílo Karel Čapek Státní cenu nezískal?

- A) Bílá nemoc
- B) Dášeňka
- C) Krakatit

1. Úvodní fotografie: Autor neuveden. [fotografie]. Návštěva Heinricha Manna. Im: Šámal, Petr a spol. Literární kronika první republiky. Praha: Academia, 2018, str. 369. Originál: Národní archiv.
2. Šusta: Autor neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Josef Šusta na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
3. Werfel. Max Fenichel. [fotografie]. Fotografie k heslu Max Werfel na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
4. Čapek. Neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Karel Čapek na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
5. Podjavorinska. Neuveden. [fotografie]. Fotografie k heslu Karel Čapek na cs.wikipedia.org Wikipedia. [11-10-2020]
6. Část seznamu laureátů státních cen byla převzata a doplněna z webu Ústavu pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.. Dostupné na <http://www.ucl.cas.cz/ceny/?c=2>. [10-9-2020]